

Werk- en projectenplan 2017 Natuur- en Landschappentuin Zoetermeer

Inhoud

Werk- en projectenplan 2017 Natuur- en Landschappentuin Zoetermeer	1
1 Inleiding	3
1.1. Kerndocument Natuurtuin.....	3
1.2. Uitwerking van de visie-uitgangspunten	4
1.3. Prioriteiten voor 2017.....	5
1.4. Ambitieniveau van de Stichting Vrienden Natuurtuin.....	6
1.5. Begroting 2017	6
2. Projecten	8
2.1. Projectnaam Participatie en werven vrienden.....	8
2.2. Projectnaam Educatieve agenda	8
2.3. Aanpassingen van en in de Natuurtuin.....	9
2.4. Projectnaam Beheer op orde	10
2.5. Projectnaam Samenwerkingsovereenkomst met gemeente.....	10
2.6. Projectnaam 't Westpunt.....	11
3. Reguliere activiteiten Natuurtuin	13
3.1. Rondleidingen door Natuurtuingidsen	13
3.2. NLdoet en Natuurwerkdag 2017	13
3.3. Vrijwilligers beheer en onderhoud	13
3.4. Communicatie	13
3.5. Samenwerkingsplatform Kracht van groen Zoetermeer en het onderhouden van andere netwerken	14

1 Inleiding

1.1. Kerndocument Natuurtuin

In 2015 is het Kerndocument Natuurtuin vastgesteld, waarin de uitgangspunten cq een visie zijn neergelegd op de toekomst van de Natuur- en Landschappentuin te Zoetermeer. De uitgangspunten voor de eerstvolgende jaren zijn:

- Kleinschalige natuur- en landschappentuin. Wisselwerking tussen natuur en landschap.
  - Intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden en elementen.
  - Cultuurlandschappen in en om Zoetermeer.
  - In Zoetermeer en omgeving aanwezige grondsoorten en waterpeilen.
- Hoge mate van biodiversiteit en landschappelijke diversiteit.
  - Plantensociologische invalshoek
  - Ecosysteemdiensten
- Diversiteit door de seizoenen heen en de bijbehorende, wisselende, verschillen en mogelijkheden van beleving (alle zintuigen). Telkens weer verrassend.
- De natuurtuin in combinatie met het omliggend gebied (Westerpark) heeft veel te bieden op het vlak van gezondheid (inspirerende omgeving voor rust en beweging, voorlichting en activiteiten die daarop zijn gericht)
- Natuurlijk, divers en gefaseerd beheer gericht op in stand houden en vergroten diversiteit en duurzaamheid.
- Daar waar mogelijk en zoveel als mogelijk vasthouden aan de oorspronkelijk opzet van de tuin. Eenmalig groot onderhoud is daarvoor nodig (griend, akkers), maar daarna fijnmazig beheer nodig. Het maken van keuzes is niet uit te sluiten.
- Integraal onderdeel Westerpark (ligging, bereikbaarheid, biodiversiteit, waterbeheersing, beleid, visie, strategie, communicatie) en tegelijkertijd apart/bijzonder (toegankelijkheid,

bescherming, diversiteit, beleving). Maak een duidelijkere en aantrekkelijkere overgang tussen het Westerpark en de natuurtuin. De natuurtuin moet daarbij ook zichtbaarder

- Mogelijkheden voor passieve en actieve recreatie (rust, beleven, tekenen/schilderen, fotografie) en actieve recreatie (meedoen met onderhoud en beheer, kennisoverdracht, onderzoek, trouwerij, horeca).
- Daarvoor is meer bekendheid en zichtbaarheid van de natuurtuin nodig. Waarbij wel zorgvuldig wordt omgegaan met de extra druk op de tuin die dat met zich meebrengt.
- Beheer : degelijk beheerplan, vaste beheerder en goed getrainde en deskundige vrijwilligers.
- Beheer: naast vaste beheerder, samenwerking tussen en samen optrekken van gemeente, vrijwilligers, gebruikers, natuur- en milieuorganisaties, groenonderwijs.
- Wel centrale coördinatie voor het beheer.
- Educatie: samenwerking gemeente, vrijwilligers, bewoners, gebruikers, natuur- en milieuorganisaties, algemeen onderwijs (scholen) / groenonderwijs en aanbieden van stages.

- Organisatie & beleid: onderdeel van nieuw gemeentelijk beleid in ontwikkeling, waarbij accent meer op toenemende participatie en verantwoordelijkheid en sturing van burgers.
- Organisatie & beleid: onderdeel beleid en voorzieningen van team Groen Spelen Leren.
- Rol gemeente: regisseur op afstand, facilitator en medefinancier.
- Algemeen: voor alle geïnteresseerde burgers van Zoetermeer. Specifiek: maatwerk voor specifieke doelgroepen.
- Samenwerking tussen verschillende partijen met verschillende en aanvullende vormen van kennis en deskundigheid.

1.2 Uitwerking van de visie-uitgangspunten

De uitwerking van de uitgangspunten uit het Kerndocument vergt een meerjarenperspectief. In 2015 en 2016 is daarmee een aanvang gemaakt door:

1. De oprichting van een Stichting Vrienden van de Natuur- en Landschappentuin;
2. De communicatie met de wethouder, de raad en ambtelijke leiding van GSL.
3. De uitvoering van een schouw waarin de huidige situatie is beoordeeld en aanzetten zijn gegeven voor de aanpassingen van en het beheer van de tuin.

In het jaarverslag 2015/2016 is verslag gedaan over de eerste fase van het meerjarenplan. Deze eerste fase is afgerond met een inhaalactie voor achterstallig onderhoud. Dit betekent niet dat het beheer nu volledig op orde is, maar dat er een basis ligt voor een onderhoudsschema in meer

jarenperspectief. Een vrijwilligersorganisatie is operationeel, de communicatie met de achterban van vrienden en vrijwilligers is vorm gegeven en de samenwerking met IVN en andere natuur- en milieuorganisatie is goed in het vizier gekomen. In dit document wordt met Stichting steeds bedoeld op de Stichting Vrienden van de Natuur- en Landschappentuin te Zoetermeer, tenzij anders vermeld en met de afkorting Natuurtuin op het geheel van de natuur- en landschappentuin.

1.3. Prioriteiten voor 2017

Op basis van de visie en uitgangspunten en de huidige situatie van de Natuurtuin is een aantal prioriteiten gesteld, die in de vorm van projecten zullen worden uitgevoerd. Voor de prioriteiten is uitgegaan van drie sporen:

1. Participatie.

De participatie en betrokkenheid van burgers bij de Natuurtuin. De Natuurtuin kan alleen als parel van de natuur in Zoetermeer blijven fungeren indien er sprake is van een grote betrokkenheid van inwoners bij de ontwikkelingen in de Natuurtuin. In 2016 is hiermee een belangrijke aanzet gegeven met het werven van vrienden en vrijwilligers. Op dit punt is er zeker nog geen eindsituatie bereikt. Daarom ligt hier een prioriteit op het werven van nieuwe vrienden en het vergroten van de participatie van burgers.

2. Natuureducatie

De Natuurtuin is niet alleen bedoeld voor passief genieten van flora en fauna, maar is ook een bron voor actieve educatie op het terrein van historie van landschappen en flora en fauna in de omgeving van Zoetermeer. Nu vinden er verschillende activiteiten plaats door o.a. de gemeente Zoetermeer, de natuurtuingidsen en IVN. Om de activiteiten op elkaar af te stemmen en op die wijze de Natuurtuin ook grotere bekendheid en zichtbaarheid te geven, zal in 2017 prioriteit worden gegeven aan het opstellen van een agenda voor educatieve activiteiten en in het bijzonder ook actief betrekken van schoolkinderen en jeugdgroepen bij de educatie. De stichting moet het educatieprogramma ook meer inhoudelijk vorm geven om de maatschappelijke waarden van de natuur te duiden.

3. Voortzetting van de aanpassingen in de Natuurtuin

Nu de inhaalactie van achterstallig onderhoud een heel eind op streek is, kan er een accentverschuiving naar andere aanpassingen van de tuin plaatsvinden. Twee belangrijke

aandachtspunt blijven nog de kwaliteit van de beschoeiingen en de waterhuishouding. Het onderzoek inzake de waterhuishouding dat in medewerking met Arcadis naar de kwaliteit van het water en de inrichting van de waterhuishouding is gestart, moet in 2017 worden afgerond en tot beleidsconclusies leiden.

De andere gewenste aanpassingen van de Natuurtuin in 2017 hebben betrekking op:

- a. De realisatie van een wandelpad voor minder validen en algemene verbetering van de wandelpaden in de tuin;
- b. De transformatie van de verwilderingshoek in een veld voor bloemen en wilde planten met ruimte voor bijen en vlinders;
- c. Het herstel van de functie van de akkertjes in de vorm van bloem- en onkruidakkertjes;
- d. Herstel van de beschoeiingen van de sloten

Tevens zal een update moeten worden uitgevoerd van het Beheerplan 2016 en zal er onderzoek moeten worden uitgevoerd naar de kwaliteit van de beschoeiingen.

1.4 Ambitieniveau van de Stichting Vrienden Natuurtuin

Het ambitieniveau van de Stichting Vrienden Natuur- en Landschappentuin is het vorm geven c.q. de instandhouding van een open natuur- en landschappentuin, die ruimte biedt voor educatieve, recreatieve en natuurhistorische activiteiten en beleving. Het ambitieniveau moet worden gerealiseerd binnen een periode van vijf jaar:

1. Overgangsperiode van twee jaar waarin het beheer op niveau wordt gebracht;
2. De Natuurtuin binnen een periode van vijf jaar zodanig ontwikkelen dat het binnen het Westerpark dé centrale plaats is op het gebied van biodiversiteit en landschappendiversiteit.
3. De Natuurtuin inclusief het Westpunt het concentratie- en uitgangspuntpunt is voor de educatieve, recreatieve en natuurbelevingsactiviteiten in het Westerpark.

1.5 Begroting 2017

De Stichting Vrienden is in september 2015 opgericht en beschikt nog niet over eigen fondsen. Voor de uitvoering van de projecten zal projectfinanciering moeten worden gevonden door aanvraag bij fondsen zoals het Zoetermeer fonds, het fonds 1818, de Pelgrimshoeve, terwijl voor de infrastructurele werken in de Natuurtuin een beroep zal worden gedaan op de eigenaar van de tuin, de gemeente Zoetermeer. Daarnaast zal een beroep worden gedaan op sponsors, in het bijzonder bedrijven die een relatie hebben met het Westerpark.

Voor de educatieve activiteiten zal primair worden gestreefd naar afstemming met “groene” organisaties en vrijwilligers.

Begroting 2017

Baten	Bedrag	Lasten	Bedrag2
Subsidies	3000	Bestuurlijke kosten	350
Donaties	250	Projecten	2900
Totaal	3250		3250

2. Projecten

In 2015 zijn de activiteiten geconcentreerd op het tot stand komen van het Kerndocument Natuurtuin en de oprichting van de Stichting Vrienden van de Natuur- en Landschappentuin Zoetermeer. In 2016 zal het accent liggen op enkele cruciale projecten voor de gewenste aanpassingen en het beheer van de tuin alsmede op het vorm geven aan een gemeenschap van vrienden en vrijwilligers en het opstellen van een educatieve agenda.

2.1. Projectnaam Participatie en werven vrienden

Analyse:	Betrokkenheid van burgers en vrienden is essentieel voor het behoud en de doorontwikkeling van de Natuurtuin.
Doel:	Vergroten betrokkenheid door middel van: <ul style="list-style-type: none"> a. Een vrijwilligers/vriendenbijeenkomst b. Actieve benadering van bewoners Meerzicht zo mogelijk straatsgewijs of aantal straten; c. Samenwerking met Piëzo en/of verzorgingshuizen voor activiteiten in de Natuurtuin; d. Fototentoonstelling in het gemeentehuis; e. Actieve benadering van vrijwilligers op NLdoetdag , Dag van het Westerpark en Natuurwerkdag 2017
Financiering:	€ 500
Expertise:	Marketing/communicatiedeskundige
Projecttrekker:	Marina Lurks/Ep Booneman
Beoogde start:	1 januari 2017
Gewenst resultaat:	Aantal vrienden op 250 brengen, waarvan 30 actieve vrijwilligers

2.2 Projectnaam Educatieve agenda

Analyse:	Gebleken is dat educatieve activiteiten rondom de Natuurtuin niet altijd op elkaar zijn afgestemd, waardoor er doublures en hiaten in de agendering optreden. Voorts is het van belang dat we ons richten op scholen, scoutinggroepen en andere groepen die zich bezig houden met activiteiten op het terrein van natuur en duurzaamheid.
Doel:	Opstellen agenda educatieve activiteiten in samenwerking met IVN en andere “groene” organisaties door middel van: <ul style="list-style-type: none"> a. Een vrijwilligers/vriendenbijeenkomst; b. Overleg met scholen in Meerzicht en scoutinggroepen in Zoetermeer; c. Een inhoudelijk educatief programma voor de jongeren; d. Een onderzoek naar een natuurspeelplek naast de Natuurtuin
Financiering:	€ 500,00
Expertise:	Kennis van flora en fauna en kennis van educatie
Projecttrekker :	Chris Veldhuysen/Marina Lurks
Beoogde start:	1 januari 2017
Gewenst resultaat:	Activiteitenagenda op jaarbasis voor 2017 en 2018, schets van een speelnatuurplek en een inhoudelijk educatief programma.

2.3. Aanpassingen van en in de Natuurtuin

Analyse:	Uit de schouw eind 2015 en de inhaalactie achterstallig onderhoud resteren nog een aantal punten die in 2017 verder moeten worden uitgewerkt. Het betreft onder meer de afronding van het onderzoek naar de waterhuishouding, de afronding van het onderzoek naar de realisatie van een wandelpad voor minder validen en de beoordeling van de kwaliteit van de beschoeiingen. Daarnaast moet een start worden gemaakt met de transformatie van de verwilderingshoek tot een bloemenveld met bijen en vlinders en moeten de akkertjes zo veel mogelijk hun oorspronkelijke functie – met mogelijke aanpassingen- terugkrijgen.
----------	--

Doel:	<ul style="list-style-type: none"> a. Opstellen en afronden van ontwerpen voor waterhuishouding en wandelpad voor minder validen; b. Opstellen herinrichtingsontwerp verwilderingshoek; c. Ontwikkelen voorstel voor herstellen functie van akkertjes; d. Uitvoeren onderzoek naar kwaliteit beschoeiingen
Financiering:	Uit beschikbaar budget Koninklijke Heidemij
Expertise:	Deskundigen natuurontwikkeling, toegankelijkheid en waterhuishouding
Projecttrekker:	Hans van der Smagt met contactpersoon Arcadis
Start:	reeds gestart in 2016;
Gewenst resultaat:	Afronding onderzoeken met voorstellen voor (gefaseerde) uitvoering.

2.4. Projectnaam Beheer op orde

Analyse:	In 2016 is het Beheerplan 2016 geactualiseerd op basis van de oorspronkelijke beheerplannen uit 1986 en 1995. Nu er inmiddels een grote inhaalactie achterstallig onderhoud heeft plaatsgevonden en er aanpassingen in de Natuurtuin worden doorgevoerd, moet een update van het Beheerplan plaatsvinden.
Doel:	Beheerplan 2017 actualiseren met voorstellen voor meerjarig perspectief voor (her)beplanting en dunnen van bomen/struiken.
Financiering:	€ 400,00 exclusief uitvoeringskosten van voorstellen.
Expertise:	Beheermedewerker gemeente en werkgroep deskundigen
Projecttrekker:	Hans van der Smagt/Piet de Kam
Beoogde start:	1 januari 2017
Gewenst resultaat:	Actueel Beheerplan 2017 en geïntensiveerd beheer

2.5. Projectnaam Samenwerkingsovereenkomst met gemeente

Analyse:	De Stichting Vrienden van de Natuurtuin wil graag mede betrokken worden bij het beheer en onderhoud van de Natuurtuin om op die wijze de Natuurtuin de parel van de natuur in het Westerpark te laten blijven. In de praktijk is dit feitelijk reeds vorm gegeven. De betrokkenheid willen we evenwel ook een formele vorm geven om in een transitieperiode van 2 tot 3 jaar samen met de gemeente het beheer en onderhoud vorm te geven. Na deze fase kan worden gewerkt aan een overdracht van het beheer van de gemeente aan de Stichting
Doel:	Samenwerkingsovereenkomst met gemeente realiseren
Financiering:	€ 250,00
Expertise:	Bestuurlijk/Juridische kennis plus beheermedewerker gemeente
Projecttrekker:	Piet de Kam/Tilly Kester
Beoogde start:	Voortzetting van reeds in 2016 gestart project.
Gewenst resultaat:	Een overeenkomst met de gemeente Zoetermeer over de vorm van samenwerking op het gebied van het beheer van de Natuurtuin.

2.6. Projectnaam 't Westpunt

Analyse:	Het Westpunt wordt beheerd door een afzonderlijke stichting. Het is niet geheel duidelijk of de beheerovereenkomst voor het Westpunt nog wel functioneel is. Bovendien is het een combinatie van werkplek, vergaderplek en opslagplek voor gereedschap. Het geheel vormt een weinig representatief geheel. Het vervangen van de huidige container voor de opslag van gereedschap door een grotere container biedt de mogelijkheid het Westpunt om te vormen tot een werk- en vergaderplek.
Doel:	Opstellen van een voorstel hoe het beheer van het Westpunt bestuurlijk vorm dient te krijgen en een meer representatieve functie kan krijgen.
Financiering:	P.M.
Expertise:	Bestuurlijk/Juridische kennis plus beheermedewerker gemeente
Projecttrekker:	Ep Booneman in samenwerking met Tilly Kester

Beoogde start: 1 januari 2017

Gewenst resultaat: Voorstel voor de organisatorische en juridische structuur van het beheer van het Westpunt inclusief voorstellen voor aanpassing van de inrichting.

3. Reguliere activiteiten Natuurtuin

Naast de projectmatige werkzaamheden vinden er doorgaande activiteiten plaats in de Natuurtuin. Te noemen zijn:

3.1. Rondleidingen door Natuurtuingidsen

Rondleidingen door Natuurtuingidsen worden al sinds vele jaren gegeven. Een groot aantal belangstellenden uit Zoetermeer en omgeving heeft deelgenomen. De rondleidingen vormen een essentieel onderdeel van het educatief programma van de stichting. Ook in 2017 staan de maandelijkse rondleidingen op de vierde zondag van de maand weer op het programma en zijn er mogelijkheden een rondleiding op verzoek aan te vragen. Onderzocht wordt in hoeverre het aantal rondleidingen in 2017 kan worden verhoogd.

3.2. NLdoet en Natuurwerkdag 2017

Het is gebruikelijk geworden dat we meewerken aan de jaarlijkse NLdoet dagen en de Natuurwerkdagen. Ook deze staan voor 2017 weer op het programma. Voor de voorbereidingen is een draaiboek beschikbaar. De accenten bij deze dagen ligt op het inzetten van groepen en individuele personen bij het onderhoud en beheer van de Natuurtuin. Ook bieden deze dagen mogelijkheden voor het werven van vrienden en vrijwilligers.

3.3. Vrijwilligers beheer en onderhoud

In 2016 is een vrijwilligersorganisatie ingericht die de gemeentelijke beheerder van de gemeente ondersteunt bij de reguliere beheer- en onderhoudswerkzaamheden in de tuin. Hiervoor is een onderhoudsschema beschikbaar. De werkzaamheden vinden plaats op de dinsdagen en zaterdag van de oneven weken. De waarde van deze werkzaamheden is onmisbaar voor een regulier onderhoud van de tuin en daarmee voor het behoud van de natuurwaarde. Daarom zal in 2017 worden getracht het aantal vrijwilligers nog verder uit te breiden.

3.4. Communicatie

In 2016 is een intensief contactkanaal opgebouwd met de lokale pers. In het Streekblad , de Postiljon en lokale edities van dagbladen zijn regelmatig publicaties te zien over ontwikkelingen in de Natuurtuin. Nieuwsbrieven worden regelmatig uitgebracht, de Facebookpagina Vrienden van de Natuurtuin en de website www.vriendenvandenatuurtuin.nl zijn operationeel. Deze activiteiten staan ook voor 2017 weer op het programma. Ook op het punt van communicatie kan de stichting nog wel versterking gebruiken.

3.5 Samenwerkingsplatform Kracht van groen Zoetermeer en het onderhouden van andere netwerken

In de startbijeenkomst heeft een kerngroep in een discussie over ‘Perspectief 2018+: Stichting Groen erfgoed Zoetermeer’ zijn eigen opdracht geformuleerd als ‘het bewonersbeheer van de grote groeninitiatieven professionaliseren als sociale ondernemingen’. Focus van de kerngroep is te komen tot een samenwerkingsverband “Groen erfgoed Zoetermeer”, dat vanaf 2018 de gronden van de groeninitiatieven namens de gemeente beheert ten dienste van de groeninitiatieven. De Stichting Vrienden van de Natuur- en Landschappentuin te Zoetermeer participeert hierin en wil daar graag in 2017 verder in meewerken.

Zoetermeer kent al sinds enkele tientallen jaren een vrij unieke vorm van regulier tussen de gemeente en de gezamenlijke Natuur- en Milieuorganisaties: het zogenaamde NME-overleg. De Stichting neemt sinds haar oprichting deel aan dit overleg.

De Stichting wil ook actief betrokken blijven in andere netwerken op het gebied van groen erfgoed, zoals de Groene Motor, Zuid Hollands Landschap.